

Postępowanie cywilne

Tomasz A. Winiarczyk

zagadnienia

- ❖ pojęcie postępowania cywilnego
- ❖ klasyfikacja postępowania cywilnego
- ❖ zasady postępowania cywilnego
- ❖ przebieg postępowania I instancji
- ❖ postępowanie w II instancji (apelacyjne)
- ❖ postępowanie kasacyjne

czym jest postępowanie cywilne

- ❖ forma postępowania sądowego, mająca na celu rozpoznanie i rozstrzygnięcie spraw cywilnoprawnych należących do właściwości sądów powszechnych

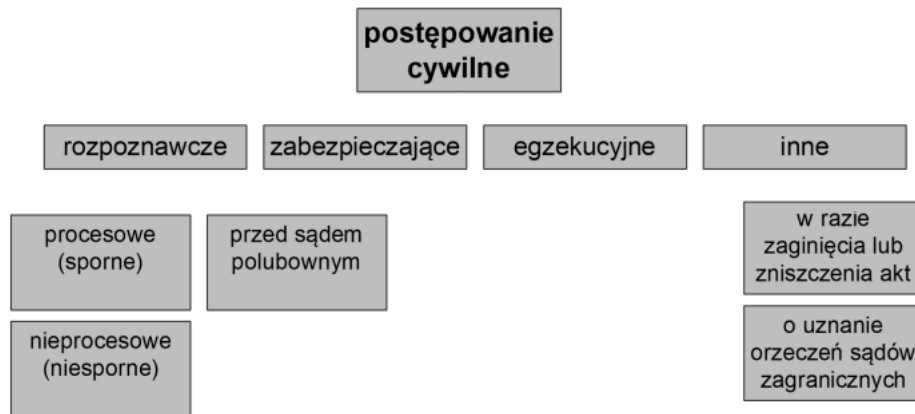

podstawa prawna

- ❖ postępowanie cywilne uregulowane jest przede wszystkim w ustawie **Kodeks postępowania cywilnego**, a także w przepisach szczegółowych, zawartych w innych ustawach i rozporządzeniach.

klasyfikacja

postępowanie cywilne					
procesowe (sporne)	rozpoznawcze nieprocesowe (niesporne)	przed sądem polubownym	zabezpieczające	egzekucyjne	inne
<ul style="list-style-type: none"> • zwykle • odrębne <p>w procesie rozpoznaje się sprawy, w których wyraźnie można wyróżnić strony (powoda i pozwanego) o przeciwstawnych interesach i stanowiskach prawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zwykle • odrębne w kpc • odrębne poza kpc <p>dotyczy spraw, w których chodzi o współdziałanie sądu przy nawiązywaniu, zniesieniu lub zmianie aktów prawnych, a także sprawy, w których brak jest strony przeciwnej</p>	<p>postępowanie przed sądem niepaństwowym, powołany zgodną wolą stron do rozstrzygnięcia sporu między nimi</p>	<p>celem jest udzielenie tymczasowej ochrony prawnej stronom lub uczestnikom, jeżeli uprawdopodobni a oni swoje roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia</p>	<p>ma na celu przymuszenie dłużnika do spełnienia ustalonego w tytule egzekucyjnym świadczenia</p>	<p>— w razie zaginięcia lub zniszczenia akt — o uznanie orzeczeń sądów zagranicznych</p>

ZASADY POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

- ❖ prawda obiektywna
- ❖ dyspozytywność (rozporządzalność postępowaniem – strony inicjują postępowanie i czynności)
- ❖ kontradiktoryjność (sporność – strony dostarczają dowodów)
- ❖ równouprawnienie stron
- ❖ ustność
- ❖ bezpośredniość (stykanie się z dowodami)
- ❖ jawność
- ❖ kierownictwo sędziowskie
- ❖ koncentracja (skupienie) materiału dowodowego
- ❖ swobodna ocena dowodów
- ❖ dwuinstancyjność postępowania
- ❖ formalizm postępowania

sala sądowa w postępowaniu cywilnym

Autor: Zofia Wesolowska / Studio 4m Architekti s.c.

lis pendens (zawiśnięcie sporu)

- ❖ doręczenie kopii pozwu wraz z załącznikami pozwanemu, który ma prawo odpowiedzieć na pozew
  - od tego momentu istnieje spór sądowy

ROZPRAWA

- ❖ instytucja polegająca na ustnym przedstawieniu sądowi orzekającemu przez strony ich stanowiska co do istoty sprawy w celu rozpoznania sprawy, to jest orzeczenia o prawach i obowiązkach zainteresowanych

porządek rozprawy – czynności przed postępowaniem dowodowym

- ❖ Wywołanie sprawy
- ❖ Przedstawienie przez strony swoich racji i żądań:
  - najpierw **powód**
  - potem **pozwany**
- ❖ Jeżeli pozwany uzna powództwo, sprawa zostaje uznana za zakończoną
  - w przeciwnym razie sędzia musi przystąpić do ustalenia, które z żądań i twierdzeń są między stronami sporne.
  - możliwość postępowania pojednawczego prowadzącego do ugody między stronami

postępowanie dowodowe

- ❖ Postępowanie dowodowe w postępowaniu cywilnym polega na stwierdzeniu faktów, które mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

*affirmanti
non
neganti
incumbit
probatio*

ciężar dowodu (*onus probandi*)

- ❖ obowiązek wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których strony wywodzą skutki prawne, spoczywa na stronach postępowania
  - w sytuacjach szczególnych sąd posiada uprawnienie w zakresie dopuszczenia dowodu niewskazanego przez strony
  - niekiedy prawo przesuwa ciężar dowodu na przeciwną stronę (wiąże się to z istnieniem tzw. domniemań)

zamknięcie postępowania dowodowego

- ❖ następuje po wyczerpaniu przez strony środków dowodowych

po postępowaniu dowodowym

- ❖ Po zakończeniu postępowania dowodowego sąd udziela głosu stronom.
- ❖ Zamknięcie rozprawy.
- ❖ Sąd udaje się na naradę.

wyrokowanie

- ❖ Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy.
- ❖ Sąd wydaje wyrok po niejawniej naradzie sędziów.

ogłoszenie wyroku

- ❖ Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę.
- ❖ W sprawie zawilej sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku tylko jeden raz na czas do dwóch tygodni.

sporządzenie uzasadnienia

- ❖ Uzasadnienie wyroku sporządza się w zasadzie w ciągu dwu tygodni na żądanie strony, zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji wyroku.
  - Żądanie spóźnione sąd odrzuci na posiedzeniu niejawnym.
- ❖ Sąd sporządza uzasadnienie wyroku również wówczas, gdy:
  - wyrok został zaskarżony w ustawowym terminie
  - wniesiono skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

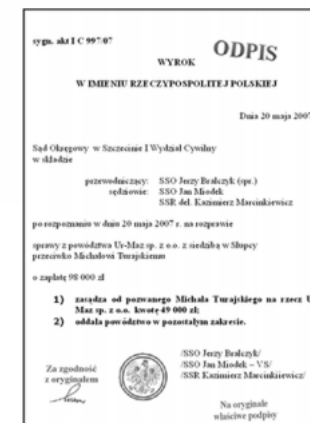

doręczenie

- ❖ Wyrok z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia.

moc wiążąca

- ❖ Sąd jest związany wydanym wyrokiem od chwili jego ogłoszenia.

odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych

- ❖ sprawami gospodarczymi są te ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej (pełny katalog art. 458² § 1 KPC)
  - przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi oraz podmioty nie będące przedsiębiorcami, a których sprawy przepisy kwalifikują jako gospodarcze, mają możliwość złożenia wniosku o przeprowadzenie sprawy gospodarczej z pominięciem sformalizowanych rygorów postępowania gospodarczego

odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych

- ❖ powód reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika ma obowiązek powołać wszystkie twierdzenia i dowody już w pozwie, a pozwany - w odpowiedzi na pozew
- ❖ twierdzenia i dowody nie zostaną przez sąd pominięte, jeżeli powołanie ich nie było możliwe albo gdy potrzeba ich powołania wynikła na późniejszym
- ❖ dowód z zeznań świadków sąd może dopuścić jedynie wówczas, gdy po wyczerpaniu innych środków dowodowych lub ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy

odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych

- ❖ niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub części stronę, która przed wytoczeniem powództwa zaniechała próby dobrowolnego rozwiązania sporu, uchyliła się od udziału w niej lub uczestniczyła w niej w złej wierze i przez to przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia przedmiotu sprawy

ŚRODKI ODWOŁAWCZE

apelacja

- ❖ Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.
- ❖ Apelację od wyroku sądu:
  - rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy
  - okręgowego działającego jako sąd pierwszej instancji rozpoznaje sąd apelacyjny
- ❖ Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem.
  - Jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia.

skład

- ❖ Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych.

granice apelacji

- ❖ Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

orzekanie

- ❖ Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym.
  - Sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikała później.

zakaz reformationis in peius

- ❖ Sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację.

oddalenie apelacji

- ❖ Sąd drugiej instancji oddala apelację, jeżeli jest ona bezzasadna.

nie wolno mylić oddalenia z odrzuceniem
ODRZUCENIE następuje na skutek błędów formalnych, np. wniesienia apelacji po terminie

rozstrzygnięcie

- ❖ W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy.
  - W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

związanie wyrokiem

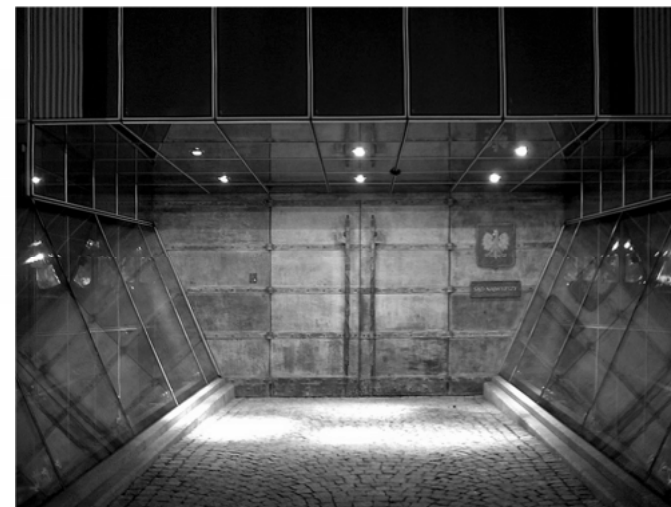
- ❖ Ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

prawomocność

- ❖ Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.

SKARGA KASACYJNA

wniesienie skargi

- ❖ Od wydanego przez sąd drugiej instancji:
  - prawomocnego wyroku lub
  - postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawiestrona, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego.
- ❖ W pewnych przypadkach kasacja jest niedopuszczalna!

podstawa skargi

Skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach:

- 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

termin wniesienia

- ❖ Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej.
  - Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka wynosi sześć miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem - od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

przyjęcie skargi do rozpoznania

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:

- 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne,
- 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,
- 3) zachodzi nieważność postępowania,
- 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

skład

- ❖ Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w składzie trzech sędziów.
- ❖ W pozostałych wypadkach Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednego sędziego.

oddalenie

- ❖ Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeżeli nie ma uzasadnionych podstaw albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

przekazanie do ponownego rozpatrzenia

- ❖ Sąd Najwyższy w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu.
- ❖ Sąd Najwyższy może uchylić także w całości lub w części orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu.

wykładnia SN

- ❖ Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.
- ❖ Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.